

ВТОРИННА КЛАСИФІКАЦІЯ ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ У СУЧАСНІЙ ПЕНІТЕНЦІАРНІЙ ПРАКТИЦІ УКРАЇНИ

Зазначимо, що просторове порядкування людей вивчає таксономія і, хоча традиційно її тлумачили як жорстку та централізовану класифікацію об'єктів, в контексті вторинної класифікації засуджених її функція — характеризувати (тобто згладжувати індивідуальну своєрідність) та будувати класи (об'єкти) засуджених для здобування «найбільшої вигоди» [1]. Як уявляється, ця «найбільша вигода» і коріниться у площині цілей кримінально-виконавчої системи. Як класифікувати засуджених у межах установ виконання покарань (далі — УВП), використовуючи сучасні техніки класифікацій таким чином, щоб це корегувало певні недоліки первинної класифікації та знижувало негативний вплив на особистість умов позбавлення волі, мінімізувало міжгрупові та особистісні конфлікти.

Незважаючи на те, що існування вторинної класифікації засуджених до позбавлення волі та необхідність її дослідження визнається багатьма вченими, її науковим опрацюванням практично ніхто не займався. Деякі аспекти розглядали О. С. Четверикова, І. С. Яковець, О. Г. Колб у рамках питань індивідуалізації та диференціації процесу виконання покарань. Складність наукових пошуків у цьому напрямку ми пов'язуємо з необхідністю проникнення у закрите середовище УВП, а також рівнем достовірності тих даних, які отримуються у результаті анкетування засуджених в УВП, практично повної відсутності законодавчого регулювання цього питання тощо. З цими та іншими проблемами зустрівся автор даної статті у процесі дослідження. Стаття написана з метою проаналізувати критерії класифікації та просторові моделі розміщення засуджених в УВП.

Рациональна вторинна класифікація засуджених повинна розробити певні «живі таблиці» з ціллю спостерігати, контролювати, впорядковувати небезпечну множинність загальної маси засуджених. Для того щоб впорядкувати, а точніше класифікувати засуджених на певні групи у просторі УВП, потрібно проаналізувати, які критерії при цьому слід використовувати.

Зазначимо, що законодавство не закріплює поняття та критеріїв вторинної класифікації засуджених до позбавлення волі. Співробітники УВП, проводячи вторинну класифікацію, у своїй діяльності керуються лише методичними рекомендаціями Державної пенітенціарної служби України (далі — ДПтСУ) щодо класифікації засуджених та її врахування при формуванні відділень соціально-психологічної служби, організації індивідуально-профілактичної роботи з різними категоріями засуджених. Не маючи обов'язкового характеру, дані рекомендації використовуються не в усіх УВП, а класифікація здійснюється на власний розсуд адміністрації УВП.

Коли новоприбулі засуджені перебувають у відділенні карантину, діагностики та розподілу (далі — КДіР), починається процес вторинної класифікації

засуджених до позбавлення волі. У рамках вищезазначених рекомендацій розроблено положення про дільницю карантину, діагностики і розподілу засуджених в УВП. Згідно з цим положенням, рішення стосовно розподілу засуджених у межах УВП приймається відповідною комісією у складі начальника установи, його заступників, начальника відділу спеціального обліку, начальника медичної частини, психолога та начальника відділу КДіР.

Слід зазначити, що в результаті проведених нами структурованих інтерв'ю з співробітниками УВП в Одеській області ми дійшли висновку, що в деяких колоніях комісії не створюються навіть формально, а рішення про розподіл засуджених приймається начальником відділу КДіР. Говорити також про критерії, які впливають на класифікацію засуджених і використовуються «комісією», не уявляється можливим, і хоча дані проведеного нами анкетування серед співробітників УВП свідчать про те, що вони, так би мовити, використовують такі критерії, як ступінь суспільної небезпеки засудженого (30 експертів); керуються поведінкою його в дільниці КДіР (25 експертів), відношенням засудженого до умов відбування покарання тощо (10 експертів).

Однак за результатами наших досліджень можна сформулювати висновок про відсутність використання в процесі класифікації засуджених до позбавлення волі вищезазначених критеріїв, виходячи із наступних аспектів.

Згідно зі ст. 96 КВК України, засуджені, які тримаються в дільниці ресоціалізації, (а такі особи становлять загальну масу засуджених, переведених із ДКіР) розподіляються по відділеннях соціально-психологічної служби і розміщуються в житлових приміщеннях з локальним сумісним проживанням членів відділення [2]. Кожне відділення, як правило, розміщує від 80–100 засуджених до позбавлення волі. Крім того, засуджені усередині кожного відділення розміщуються згідно з «казарменою системою», тобто вони повинні «зайняти усі вільні місця». Таким чином, засуджені проживають у приміщеннях на зразок гуртожитків по 12–25 осіб в кожній окремій кімнаті(!). Як правило, проживають вони певними трудовими бригадами за для зручності виведення їх на виробничу зону¹. Іноді, якщо УВП передбачає наявність декількох відділень соціально-психологічної служби (а це, насамперед, залежить від наявності або відсутності в УВП будівель, споруд), ці відділення формуються із осіб працюючих (так звані «локалки робочих») та непрацюючих осіб («локалки лентяйки»). Така «класифікація» засуджених в УВП, як уявляється, нічим особливо не відрізняється і за кількістю і за способом розміщення осіб від класифікації засуджених, яка існувала в радянській системі та носила назву «загінної системи». Нагадаємо, що суть даної системи розподілу зводилась до класифікації *колективу* (курсив мій. — А. М.) засуджених у колонії на загони, бригади з ціллю успішного виконання виробничого плану.

Цілком прийнятна, з точки зору відомих інтересів, система казарменого тримання засуджених має бути переглянута на користь блочної системи із більшим контролем за станом фізичного і психологічного збереження та подальшої ресоціалізації особи злочинця.

Звісно, така система не може бути запроваджена одразу. Її модель повинна стати предметом консенсусу науковців і практиків, громадськості і політиків, які спільними зусиллями зобов'язані встановити межі державного примусу в процесі виконання покарання у виді позбавлення волі та визначити чіткі параметри ефективності установ виконання покарань.

Слід зазначити, що актуальність порушених питань певною мірою дістала визнання сучасних українських науковців, відтак, можемо сподіватися на появу найближчим часом більш розгорнутих викладів ідеї «нової моделі УВП». Цікавий експеримент було проведено у рамках українсько-швейцарського міжнародного співробітництва² на базі Білоцерківської ВК № 3. Перший етап цього проекту передбачав зменшити кількість засуджених, що припадає на одного начальника відділення соціально-психологічної служби, з 100/150 до 50 осіб. Це значно змінило навантаження на одного соціального працівника і підвищило якість його роботи (під час реалізації проекту з 50 особами із числа засуджених працювали по два соціальних працівники позмінно). Крім того, було введено додаткову посаду психолога установи. Другий етап передбачав створення належних умов утримання засуджених, а саме переобладнання ґуртожитків у житловій зоні [3].

І хоча цей проект не передбачав ліквідацію казармених форм колективізму та не вирішив головного в сучасній пенітенціарній практиці питання — розмежування індивідуальної волі ув'язненого злочинця та накиннутих поведінкових стереотипів асоціального оточення [4]. Однак дослідники зазначають, що вже перші роки реалізації проекту показали, що у Білоцерківській виправній колонії № 35 відбулися значні позитивні зміни, а саме, зниження майже на третину рівня правопорушень серед засуджених (завдяки надійній локалізації — майже повна відсутність правопорушень у нічний час; кількість порушень вимог режиму тримання в 2000 році порівняно з 1999 роком зменшилась на 30 %); зменшення випадків створення засудженими конфліктних ситуацій (кількість конфліктів в 2001 році порівняно з 2000 роком знизилася на 39 %, в 2000 році порівняно з 1999 роком — на 26 %); покращення морально-психологічного клімату серед засуджених; зменшення випадків суїциду; відсутність скарг засуджених на комунально-побутові умови; покращення стосунків персоналу колонії із засудженими та інше [3].

Як зазначають більшість вчених, проблеми використання «казарменої системи» потрібно ще розглядати у площині сугестивності, або так званого навіювання, які досліджуються переважно у сфері психології та проблем скупчення засуджених.

У цьому контексті доречно навести думку В. М. Бехтерева, який писав, що навіювання проникає в психічну сферу без особливої боротьби і опору з боку навіюваної особи. «Воно впливає, — писав він, — не шляхом логічного переконання, а безпосередньо впливає на психічну сферу без відповідної переробки, завдяки чому відбувається справжнє прищеплювання ідей, почуттів, емоцій або іншого психофізичного стану» [5, 6].

Те, як вдало сугестивність проявляє себе на практиці, продемонстрував

у своїй дисертації В. Н. Пелюшенко, який вивчив 230 кримінальних справ засуджених рецидивістів, які показали, що близько 40 % засуджених вчинили новий злочин не однорідний першому [6].

Що цікаво, як зазначає Курт Бартол, критичним фактором, який впливає на психологічні стани засуджених через сугестивність та скупченість, є саме «кількість осіб, що перебувають у камері, а не кількість вільного та доступно-го простору» [7, 32]. Тому, як зазначає даний вчений, із чим ми повністю погоджуємося, доцільно йти шляхом створення окремих секторів, відсіків, тобто керуватись принципом «елементарного розміщення або розкладання по камерах: кожному індивіду — своє місце, на кожне місце — по індивіду, треба уникати гуртового розподілу, розбивати колективні осередки, аналізувати неясні, великі та невловні множини» [1, 17].

Треба зазначити, що до початку 60-х років радянський засуджений був позбавлений навіть індивідуального спального місця. Просторова організація сучасної системи не суттєво відрізняється від тієї, яка діяла раніше, де кожен загін (від 80-140 засуджених) розташовується у великому приміщенні (так званому «спальному приміщенні», «гуртожитку») [8]. Розташування індивідуальних спальних місць (шконок) на двох рівнях означає, що в кожного засудженого є, мінімум, п'ять найближчих сусідів. Відповідно до звичайної практики засуджені не мають права вибирати своїх сусідів, це стосується компетенції начальника загону. Як зазначають більшість дослідників, позбавлення засудженого можливості впливати на організацію свого простору породжує численні конфлікти. Крім того, правила внутрішнього розпорядку УВП забороняють ув'язненим у будь-який спосіб «індивідуалізувати» простір у гуртожитках. Природною реакцією на це, як зазначає Ірвінг Гофман, є пошук «затишних місць», «у якому індивід може залишатися на самоті й де йому забезпечена мінімальна свобода дій і ряд прав, які він не ділить ні з ким іншим». Потреба у цьому виникає у більшості осіб в УВП, а саме 76 % засуджених із загальної вибірки, згідно з нашим дослідженням, відчувають потребу в «індивідуальному просторі».

Про цей факт говорять і міжнародні документи, зокрема Європейські по-ремні правила зазначають, що надання місць для сну повинно проводитись з повагою людської гідності і, в міру можливості, із забезпеченням можливості самоти!

Тому так важливо, щоб визначені конкретні місця не тільки відповідали потребам нагляду й доконечності уривати небезпечні зв'язки, а й створювали «корисний простір» або так звані «затишні місця». Як уявляється, саме створення «корисного простору» індивідуалізує засуджених через локалізацію, яка не закріплює їх, а розподіляє, змушуючи рухатись у «мережі відносин» [1, 12].

Також, яким чином будувати класифіковані об'єкти, «живі таблиці» засуджених, для отримання «найбільшої вигоди», яка вбачається у виправленні останніх та їх ресоціалізації. З цього приводу цікавою вбачається точка зору Річардса і Джонса, які зазначають, що «голос засуджених майже не має ваги при вирішенні питань їх виправлення та класифікації. Принаймні, було б цікаво

знати, якої засуджений думки про це» [9, 11]. Крім того, про врахування думки засудженого щодо його розміщення в певній УВП, говорять і міжнародні документи. А саме Європейські тюремні правила зазначають, що по можливості слід з'ясувати думку ув'язненого відносно призначення для нього місця відбування покарання і будь-яких переведень із однієї пенітенціарної установи в іншу. Однак проведене нами дослідження свідчить, що, на жаль, голосу засуджених ще не почуто.

Але на підставі аналізу саме думки засуджених щодо сумісного їх проживання ми виявили цікаві тенденції та закономірності.

Проведене нами анкетування засуджених (1500 чоловік) засвідчило, що вони хотіли б уникнути спільного проживання з особами, які схильні до вживання наркотичних засобів, особами, які страждають на психічні захворювання, а також на інфекційні захворювання тощо.

Слід зазначити, що, напевно, ці категорії осіб завдають найбільшої «незручності» як самим засудженим, так і співробітникам УВП, які запровадили систему «професійного обліку». Даний облік виявляє частку засуджених осіб, які потребують підвищеної уваги.

Таким чином, аналіз кількості засуджених, які перебувають на профілактичному обліку психологів, свідчить про стійку динаміку збільшення чисельності таких осіб. Так, якщо станом на 1 січня 2011 року на профілактичних обліках психологів перебувало 15,4 % засуджених від їх загальної чисельності, то станом на 1 січня 2010 року зазначений показник складав 14,9 % [10].

На жаль, виділені класифікаційні групи використовуються в УВП, так би мовити, в неофіційних цілях. Ці категорії осіб не класифікуються в окремі групи та не ізолюються від загальної маси засуджених до позбавлення волі. Як зазначали деякі співробітники, тримання окремо цих груп засуджених породжує їх стигматизацію та порушує право рівності цих громадян перед законом: «ми не повинні відноситися до засуджених з позиції «це вбивця, а це гвалтівник» та класифікувати їх таким чином, щоб це підкреслювати»³. Як уявляється, така гуманна позиція персоналу УВП по відношенню до засуджених є позитивним явищем і необхідною умовою ефективної діяльності УВП. Однак зазначимо, що суть вторинної класифікації зводиться зовсім не до цього. Вторинна класифікація засуджених повинна формувати певні класифікаційні групи осіб та розміщувати їх відповідно ізольовано не з ціллю якось порушити їх права на рівність перед законом та наділити їх «стигмою», а, навпаки, збільшити виправний вплив на них, зменшити психічне та нервово напруження засуджених, які постійно перебувають у стані фрустрації. І хоча, як зазначає О. С. Четверикова, вторинну класифікацію засуджених до позбавлення волі *не можна розглядати* (курсив мій. — А.М.) як одну із форм індивідуалізації процесу виконання покарань, однак саме індивідуалізація «зважає на самого злочинця, на його вдачу, на його спосіб життя і мислення, на його минуле», як на «якість» [11, 23].

З цього приводу цікавим вбачається той факт, що найбільша кількість серед засуджених, що приймали участь у нашому анкетуванні, відмітила, що

бажання спільного проживання з тими чи іншими засудженими не залежить від виду вчиненого злочину, а тільки від особистих якостей особи.

Цікавою в цьому контексті вбачається думка М. Фуко, який зазначав, що «юридична тяжкість злочину аж ніяк не править за однозначну вказівку на виправність чи не виправність злочинця». Отже, при вторинній класифікації засуджених до позбавлення волі визначаючим критерієм повинен бути *особистісний*, оскільки їх поведінка визначається насамперед типом особистості, відрізною особистих якостей. Водночас із потребою паралельної класифікації злочинів і кар «прокльовується потреба індивідуалізації покарань відповідно до індивідуальної вдачі кожного злочинця» [1, 12].

Проаналізувавши низку конкретних фактів із досвіду роботи начальників відділень, психологів та інших співробітників УВП, зазначимо, ознаки соціально-психологічного порядку, які знайшли своє втілення в даних класифікаційних групах, на жаль, ними не враховані. Окрім складання психологічної характеристики у рамках індивідуальних програм соціально-психологічної роботи. Однак і такі характеристики, на нашу думку, містять недостатньо даних для дослідження стану емоційно-вольової сфери засудженого до позбавлення волі. І що важливо, рекомендації досить часто носять формальний характер. До прикладу витяг із психологічної характеристики засудженого К.: «спрямованість особистості як внутрішня, так і зовнішня. При роботі з ним необхідне його попереднє детальне вивчення, перше візуальне враження у більшості випадків оманливе. Доцільно тримати під підвищеним контролем».

У зв'язку з цим виникає одразу декілька запитань: по-перше, про який підвищений контроль йдеться із боку кого. Як ми вже зазначали, на практиці діє певний профілактичний облік чи про нього йдеться. І друге, якщо попереднє вивчення засудженого здійснюється психологічною службою в дільниці КнДР, його детальне вивчення повинно відбуватися в процесі відбування покарань психологами УВП, недостатня кількість яких унеможливує цей процес.

З точки зору практичної цінності для вторинної класифікації засуджених до позбавлення волі інтерес представляють критерії кримінологічного напрямку. Саме з цих позицій більшість науковців обговорюють питання про сегрегацію в рамках однієї УВП засуджених за корисливі злочини від усіх інших, тобто виходячи із характеру вчиненого злочину та мотиву кримінальної діяльності.

Більшість авторів, які виступають за даний підхід, пов'язують необхідність його використання з наступними чинниками:

- для осіб, що вчинили корисливі злочини, загальним критерієм виправлення буде сумлінне відношення до праці й суспільної власності, а для осіб, засуджених за злочини некорисного характеру, більш важливим у порівнянні з іншими показниками виправлення буде дисциплінованість і суворе дотримання правил внутрішнього розпорядку;

- такий їх розподіл повинен враховуватися при проведенні виховної роботи, але роздільно утримувати ці групи не обов'язково.

Наведене вище свідчить про те, що в основі класифікації на певні групи засуджених до позбавлення волі лежить характер вчиненого злочину, у якому, як уявляється, відбивається небезпека особи.

Однак у науковій юридичній літературі зустрічаються й супротивники організації роздільної виховної роботи серед розглянутих категорій засуджених. Так, наприклад, М. Стурова зазначає, що «розподіл засуджених усередині колонії на групи за статейними або якими-небудь іншими ознаками може призвести до виникнення злочинних угруповань, які були б ліквідовані із введенням загінної системи. Отже, це було б кроком назад» [6, 8].

Ми не можемо погодитися з такими висновками. По-перше, ми дослідили негативні наслідки використання даної «загінної системи», а по-друге, як стверджують більшість вчених, угруповань серед хуліганів, гвалтівників, убивць тощо в історії не тільки виправно-трудоих таборів, але й колоній не спостерігалось. Вони виникли саме в період організації виправно-трудоих таборів, коли в місцях позбавлення волі повністю відмовилися від принципу роздільного утримання засуджених за корисливі й некорисливі злочини.

Наступним контрмотивом деяких авторів щодо заперечення диференційованого підходу до цих класифікаційних груп засуджених є те, що через однорідні особистісні якості даних класифікаційних груп засуджених, що складаються цілком з хуліганів, гвалтівників, убивць, будуть постійним розсадником безладу і напруженості в колонії. У контексті цього зазначимо, що наукові дослідження й практичні здобутки переконливо підтверджували, що засуджені за корисливі злочини поведуться нітрохи не краще, ніж засуджені за некорисливі злочини. Крім того, при вивченні осіб, які є злісними порушниками режиму, виявлено, що найчастіше порушниками є саме засуджені за корисливі злочини, а не особи із числа вбивць, хуліганів, гвалтівників тощо. Цікаві дані приводить О. С. Четвертакова щодо того, як засуджені за різним характером вчиненого злочину по-різному сприймають позбавлення волі та його наслідки. А саме, найбільш тяжко переживають це особи, засуджені за насильницькі злочини. Серед засуджених за зґвалтування особи, що найбільш глибоко переживають позбавлення волі, складають 88 %, розбій — 79 %, вбивство — 74 %, тілесні ушкодження — 74 %. Серед засуджених, які відбувають покарання за корисливі злочини — крадіжки та шахрайство — 44 %. Якщо вірно використовувати ці переживання, їх вплив на поведінку засуджених в умовах виправних установ, це буде тільки сприяти досягненню мети покарання [12, 145].

Таким чином, як уявляється, диференційована типологія може служити методологічною основою вторинної класифікації засуджених, оскільки вона розкриває внутрішні стійкі зв'язки між істотними ознаками, чим сприяє виявленню закономірностей, властивих засудженому як певному типу. Однак, виходячи із цілей вторинної класифікації, а саме забезпечення диференційованого виправного впливу на різні категорії засуджених, та із факту, що більше 50 % засуджених відбувають покарання за корисливі злочини, приблизно — 27 % — за насильницькі діяння, близько 20 % — за корисливо-насильницькі злочини [13], то, на нашу думку, доцільно використовувати до цих груп різні

виправні механізми, що сприятиме їх виправленню та ресоціалізації. Крім того, якщо виходити з умовного існування цих груп, то слід зазначити, що і соціально-демографічні дані (рівень освіти, соціальне становище, рід занять, кримінальне минуле цих груп буде різним), і соціально-психологічні стани цих класифікаційних груп різняться.

Отже, сучасна практика класифікації відіграє подвійну роль. З точки зору інтересів офіційної класифікації засуджених до позбавлення волі в УВП, розподіл засуджених здійснюється відповідно до їх трудових здібностей та їх поведінки, така класифікація вказує, як їх можна використовувати в процесі відбування покарання, так щоб класифікаційні групи були однаковими, «щоб вони всі скорились єдиній моделі виправлення та були змушені до покорі та слухняності». Такі практичні цілі вторинної класифікації. Однак слід акцентувати увагу на тому, що класифікація засуджених до позбавлення волі, як і всяка класифікація, суб'єктивна, бо визначається потребами, практичними інтересами людини.

Таким, чином, використовуючи таксономічну функцію вторинної класифікації, можливо класифікувати засуджених у просторі УВП таким чином, щоб згладжувати індивідуальну своєрідність та будувати класи (об'єкти) засуджених для здобування «найбільшої вигоди», яка коріниться в їх виправленні та ресоціалізації. Критерії вторинної класифікації повинні носити особистісний характер і бути, головним чином, направлені на ліквідування негативних аспектів ув'язнення.

Усі наведені міркування свідчать про те, що головною перешкодою проведенню ефективної вторинної класифікації засуджених до позбавлення волі є існування «казарменної системи» в УВП. Всі проблеми, які виникають у зв'язку з цим, потребують «сконструювати в'язницю так, щоб вона сама ліквідувала несприятливі наслідки, які породила, зібравши в одному місці строкату юрбу засуджених: душила можливі змови та бунти, перешкоджала знайомству майбутніх співників, запобігала ймовірному шантажеві, не давала формуватися аморальності в середовищі, де повно «таємничих зв'язків» [1, 33].

Примітки

1. Зазначимо, що в кожній УВП, як правило, виділяється дві локальні ділянки (виробнича і та, на якій засуджені безпосередньо проживають). До прикладу, загальна площа підприємства виправної колонії № 74 в Одеській області складає 7225 м², виробнича площа - 6103 м².
2. Проект передбачав: наближення умов відбування покарань засуджених до міжнародних стандартів; збільшення штату соціальних працівників; переобладнання житлових і комунально-побутових приміщень; організацію професійно-технічного навчання засуджених; створення різних умов тримання в одній виправній колонії (запровадження прогресивної системи відбування покарання); переведення засуджених у дільницю-поселення при колонії; створення навчальної бази для соціальних працівників установ виконання покарань.
3. Цитата з проведеного інтерв'ю з начальником відділу за контролем по виконанню судових рішень в Одеській області.

Література

1. Фуко Мішель. Наглядати й карати: Народження в'язниці / Фуко Мішель ; [пер. з фр. П. Тарашук]. — К. : Основи, 1998. — 392 с.

2. Кримінально-виконавчий кодекс України : наук.-практ. комент. / А. Х. Степанюк, І. С. Яковець ; за заг. ред. А. Х. Степанюка. — Х. : ТОВ «Дісей», 2005.
3. Міжнародне співробітництво [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.magnus.kiev.ua/-ces/word.htm.
4. Павло Кравчук. Геть від ГУЛАГу! Абрис тюремної реформи [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.magnus.kiev.ua/-ces/word.htm.
5. Бехтерев В. М. Внушение и его роль в общественной жизни / В. М. Бехтерев. — М., 1908. — С. 6-7.
6. Пелюшенко В. Н. Классификация осужденных к лишению свободы и распределение их по исправительным учреждениям : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / В. Н. Пелюшенко. — Краснодар, 1998. — 155 с.
7. Бартол К. Психология криминального поведения / Курт Бартол. — СПб. : ПРАЙМ-Еврознак, 2004. — 325 с.
8. Олейник А. Н. Тюремная субкультура в России: от повседневной жизни до государственной власти / А. Н. Олейник. — М. : ИНФРА — М, 2001. — XIV, 418 с.
9. Stephen C. Richards. A convict perspective on the classification of prisoners / Stephen C. Richards, Jefferey Ian Ross // Reaction essay. — 2003. — N 2. — P. 245-252.
10. Огляд результатів соціально-виховної роботи із засудженими в установах Державної кримінально-виконавчої служби України у 2010 році.
11. Четвертикова О. С. Вторинна класифікація засуджених до позбавлення волі, індивідуалізація й диференціація виконання покарань // Проблеми законності : акад. зб. наук. пр. — 2006. — Вип. 84. — С. 189-203.
12. Четвертикова О. С. Вторинна класифікація засуджених до позбавлення волі та її практичне здійснення за Кримінально-виконавчим кодексом України // Проблеми законності : акад. зб. наук. пр. — 2005. — Вип. 77. — С. 140-145.
13. Денисова Д. Принцип соціальної справедливості: проблеми практиків // Система исполнених наказаний в Украине и стандарты Совета Европы : материалы регионального семинара «Донецкий Мемориал». — Донецк, 2000.

Анотація

Марчук А. І. Вторинна класифікація засуджених до позбавлення волі у сучасній пенітенціарній практиці України. — Стаття.

Стаття присвячена негативним наслідкам існуючої системи розміщення засуджених в УВП, а також тим критеріям, які повинні використовуватись при вторинній класифікації засуджених до позбавлення волі. Автор статті, ґрунтуючись на власних дослідженнях, аналізує існуючу систему класифікації засуджених в контексті найбільш ефективного просторового розміщення останніх.

Ключові слова: засуджений, казармена система, критерії класифікації, ресоціалізація.

Аннотация

Марчук А. И. Вторичная классификация осужденных к лишению свободы в современной пенитенциарной практике Украины. — Статья.

Статья посвящена рассмотрению отрицательных последствий размещения осужденных в учреждениях исполнения наказаний, а также тем критериям, которые должны при этом процессе использоваться. Автор, основываясь на собственных эмпирических исследованиях, анализирует существующую систему классификации осужденных в контексте ее эффективности.

Ключевые слова: осужденный, осужденный, казарменная система, критерии классификации, ресоциализация.

Summary

Marchuk A. I. Secondary classification of inmates sentenced to the deprivation of liberty in the modern penitentiary practice of Ukraine. — Article.

The report is a consideration of negative imprisonment results, system of allocation convicted persons into the places of imprisonment. The author has analyzed criteria which have to be taken into account during the secondary classification of imprisoned persons. Also attention was paid to the positive aspects which could be brought by the effective system of classification of convicted persons.

Keywords: on prison leave, imprisonment, resocialization of prisoners, reclassification.